

**ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE” A MINISTERULUI
AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ „ȘTIINȚE PENALE ȘI DREPT PUBLIC”**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: . 349.6(043.2)

PASCAL Mihaela

**RĂSPUNDEREA JURIDICĂ PENTRU ÎNCĂLCAREA LEGISLAȚIEI
PRIVIND GESTIONAREA DEȘEURILOR**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTOR ÎN DREPT

Specialitatea: 552.04 - Drept funciar și al mediului

Autorul:	PASCAL Mihaela
Conducător de doctorat:	TROFIMOV Igor , doctor în drept conferențiar universitar
Comisia de îndrumare:	BELECCIU Ștefan , doctor în drept profesor universitar CREȚU Andrian , doctor în drept conferențiar universitar ARDELEAN Grigore , doctor în drept conferențiar universitar

CHIȘINĂU, 2025

Teza de doctorat a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale „Științe penale și Drept public” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

Autor:

PASCAL Mihaela

Conducător de doctorat:

TROFIMOV Igor, doctor în drept, conferențiar universitar, Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne

Comisia de doctorat:

1. CREANGĂ Liliana, președinte, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne;

2. TROFIMOV Igor, conducător de doctorat, doctor în drept, conferențiar universitar, Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne;

3. AVORNIC Gheorghe, referent oficial, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constatin Stere”;

4. DRĂGHICI Vasile, referent oficial, doctor în drept, profesor universitar, Universitatea „Ovidius”, Constanța, România;

5. ARDELEAN Grigore, referent oficial, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne;

6. JURJ Remus, referent oficial, doctor în drept, lector universitar, Universitatea Maritimă din Constanța, România.

Secretar al Comisiei de doctorat:

MARIȚ Marcela, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne.

Susținerea va avea loc în data de 19 mai 2025, ora 11:00 în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI (adresa: or. Chișinău, str. Gh. Asachi, nr. 21, în incinta Sălii Consiliului de administrație a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova).

Rezumatul și teza de doctorat pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca generală „Tudor Roșca” din cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (www.cnaa.md) și pagina web a Școlii Doctorale Științe penale și drept public (<https://academy.police.md/>).

Autor:

_____ PASCAL Mihaela

Secretarul comisiei de doctorat: _____ MARIȚ Marcela

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	9
BIBLIOGRAFIE.....	31
LISTA LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE LA TEMA TEZEI.....	34
ADNOTARE.....	36
ANNOTATION.....	37
АННОТАЦИЯ.....	38

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate.

Întru asigurarea eficienței procesului de gestionare a deșeurilor, rolul primordial îi revine mecanismului de răspundere pentru încălcarea legislației în domeniu. Deci, inițiem descrierea actualității temei cercetate, pornind de la realitatea în care răspunderea juridică pentru încălcarea legislației privind gestionarea deșeurilor dobândește statut de subiect de mare importanță în zilele noastre, în contextul în care ignorarea normelor impuse în materia colectării, transportării, tratării și eliminării poate avea consecințe grave. De asemenea, încălcarea legilor privind gestionarea deșeurilor poate implica o serie de sancțiuni și consecințe, în funcție de gravitatea încălcării și de jurisdicția în care se aplică. De aceea, răspunderea juridică pentru asemenea încălcări constituie, astăzi, un aspect fundamental al sistemului răspunderii juridice sub toate formele sale.

Astfel, pe fondul acestor preocupări, actualmente observăm o creștere a eforturilor de a promova conformitatea cu legile privind gestionarea deșeurilor prin intermediul educației și al conștientizării publicului cu privire la impactul negativ al deșeurilor asupra mediului, însă fără o ajustare a reglementărilor în materia răspunderii, scopul acestor activități nu poate fi atins.

În pofida unei legislații mai cuprinzătoare decât cea anterioară, în mare măsură adaptată la standardele legislației europene în materia gestionării deșeurilor, astăzi mai constatăm deficiențe în aplicarea ei, mai ales pe segmentul răspunderii, aceasta necesitând o adaptare mai amplă la exigențele legislației de mediu. De asemenea, este necesar a găsi noi mecanisme legislative de reprimare a activităților ce ignoră prevederile legale în materia gestionării deșeurilor, fapt imposibil de realizat fără reconsiderarea unor concepte de aplicare a răspunderii.

Aceste considerente, dar și cele ce se impun în procesul continuu al racordării legislației naționale la standardele internaționale, mai cu seamă, la cele ale Uniunii Europene, determină necesitatea cercetării aprofundate a eventualului impact și contradicție cu conceptele ce stau la baza reglementării naționale a răspunderii penale, contravenționale sau civile pentru fapte contra mediului. Mai mult, este necesară și o cercetare a cauzelor și condițiilor ce au determinat ineficiența domeniului răspunderii juridice pentru încălcarea legislației privind gestionarea deșeurilor. Mai apoi, se cer a fi identificate și problemele ce afectează eficiența aplicării ei, urmată de găsirea celor mai valoroase idei de transpunere a Directivelor Uniunii Europene cu respectarea, în același timp, a specificului și intereselor supreme ale statului nostru în reglementarea raporturilor ce implică activitățile legate de gestionarea deșeurilor.

Investigarea științifică a domeniului răspunderii pentru încălcarea legislației cu privire la deșeuri se impune printr-o actualitate aparte, dictată de creșterea continuă a cantității deșeurilor la nivel global, diversificarea lor ca materie și impact asupra mediului, dezvoltarea tehnologiilor de colectare și reciclare, iar mai cu seamă, dezvoltarea normelor ce impun o conduită deosebită în procesul de generare și colectare. Cu toate acestea, analiza preliminară a gradului de aplicabilitate a răspunderii pentru fapte, ce implică gestionarea contrară legii a deșeurilor, indică asupra unei reticențe, pe alocuri, examinarea cazurilor de mică rezonanță, timp în care starea mediului se agravează pe zi ce trece, în principal, prin identificarea în sol, apă și atmosferă a particulelor provenite de la deșeurile de orice fel. Pe fondul acestor constatări, studiul doctoral în domeniul răspunderii pentru încălcarea legislației privind deșeurile devine indispensabil, necesar și oportun în contextul manifestării năzuințelor statului nostru de a adera la marea familie europeană.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare.

Pornind de la ideea că orice cadru juridic de reglementare necesită o fundamentare științifică aprofundată, în prezenta lucrare s-a ținut cont de opiniile mediului academic expuse anterior asupra calității reglementărilor în domeniul gestionării deșeurilor, dar și asupra specificului răspunderii aplicabile pentru încălcarea dispozițiilor legale în materie. Prin urmare, la compartimentul studierii doctrinei naționale, au fost examinate cu deosebită atenție lucrările autorilor I. Trofimov, G. Ardelean, P. Zamfir, A. Crețu, A. Capcelea, I. Țeruș, M. Boșcaneanu, Al. Borodac, S. Brânză, V. Stati, X. Ulianovschi, S. Botnaru, R. Perciun.

O examinare specială se atribuie lucrărilor semnate de autorii români preocupați de domeniul protecției mediului, în mod special, prin aplicarea formelor răspunderii pentru încălcarea legislației de mediu și a celei ce reglementează domeniul gestionării deșeurilor. Dintre aceștia menționăm pe M. Duțu M., A. Duțu, E. Lupan E., V. Rojanschi., D. Marinescu D., Gh. Durac, R. Jurj, V. Drăghici, M. Gorunescu, S.V. Bădescu, C. Oneț, L.R. Boilă, A. Corhan, A.I. Dușcă, T. Iliescu, A. Ilie, G.I. Ioniță, E.M. Mihuț, I. Nicolau, M. Preda, G. Suci, T. Prida și F. Tudor.

De asemenea, în cadrul cercetării au fost studiate și importante lucrări ce formează cadrul doctrinar al altor state europene, dintre aceștia menționăm autorii M. Prieur, J.F. Renucci, G. Richier, J.I. Senou, A. Van Lang, A. Dugue, B.M. da Cruz.

Problema ineficienței mecanismului răspunderii ce se cere a fi aplicată pentru cazurile de încălcare a legislației privind deșeurile, impune la studierea jurisprudenței internaționale în aceeași materie, constituind un model și punct de pornire în procesul creșterii eficienței în

reglementare, în condițiile în care legislația națională actuală nu face față cerințelor impuse de comunitatea internațională, atunci când vine vorba despre aplicarea corectă și eficientă a legislației în domeniu.

Scopul și obiectivele lucrării sunt determinate de necesitatea revizuirii cadrului normativ în materia răspunderii pentru încălcarea regulilor de gestionare a deșeurilor, în vederea identificării de noi soluții pentru eficientizarea procesului de monitorizare a circuitului, precum și a celui de urmărire a celor ce se fac responsabili de încălcarea legislației în domeniu.

Pentru atingerea scopului propus, au fost trasate următoarele **obiective ale cercetării**:

- Examinarea doctrinei naționale și celei internaționale în materia regimului de gestionare a deșeurilor, iar în mod special, a răspunderii pentru încălcarea legislației în domeniu.

- Analiza conceptelor ce au stau la baza reglementării regimului răspunderii pentru încălcarea legislației din domeniul gestionării deșeurilor.

- Identificarea problemelor de reglementare a răspunderii pentru încălcarea normelor de gestionare a deșeurilor, în contextul ineficienței identificate pe segmentul unor forme specifice de răspundere juridică.

- Evidențierea specificului politicii penale în materia incriminării faptelor săvârșite în legătură cu gestionarea deșeurilor periculoase.

- Determinarea naturii juridice a răspunderii contravenționale pentru fapte contra mediului săvârșite prin încălcarea regimului de gestionare a deșeurilor, ținând seama de elementele distinctive dintre răspunderea penală aplicabilă în același domeniu.

- Sistematizarea normelor răspunderii contravenționale prin concentrarea lor în conținutul unui număr restrâns de articole care să prevadă în mod consecutiv răspunderea pentru diferite categorii de abateri de la regulile stabilite prin actele normative de specialitate.

- Evaluarea gradului de corespundere a principiilor răspunderii civile cu cele ale legislației de mediu în procesul asigurării reparării prejudiciului cauzat prin încălcarea legislației în domeniul deșeurilor.

- Reconceptualizarea mecanismului de realizare a controlului respectării standardelor de protecție a mediului în procesul gestionării deșeurilor.

- Identificarea unor noi categorii de sancțiuni aplicabile autorităților responsabile de gestionarea deșeurilor.

Metodologia cercetării științifice. În vederea atingerii scopului urmărit prin cercetare, au fost utilizate următoarele metode de cercetare specifice domeniului juridic, cum ar fi: *metoda analizei*, necesară examinării cadrului doctrinar național și celui internațional în dome-

niul răspunderii aplicabile pentru încălcarea legislației privind gestionarea deșeurilor; *metoda comparativă*, prin care s-a urmărit formarea unei viziuni generale asupra cadrului legislativ internațional în materia răspunderii pentru ignorarea prevederilor legislației deșeurilor; *metoda sistemică*, utilizată pe larg în cadrul cercetării tuturor formelor de răspundere aplicabilă faptelor de încălcare a legislației în domeniul gestionării deșeurilor; *metoda empirică*, utilizată în procesul studierii practicii judiciare naționale și europene pe segmentul aplicării răspunderii pentru încălcarea normelor în domeniul gestionării deșeurilor; *metoda analizei prospective*, aplicată în cursul examinării compatibilității normelor răspunderii juridice cu principiile legislației de mediu și a celei antreprenoriale ce vizează urmărirea circuitului deșeurilor de la etapa producerii până la cea a reciclării și reutilizării.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării se concretizează, în plan teoretic, prin șirul conceptelor noi atribuite formelor de răspundere aplicabilă pentru încălcarea legislației privind gestionarea deșeurilor, iar în plan legislativ, constă în recomandarea unor noi conținuturi pentru următoarele norme ce reglementează regimul gestionării deșeurilor: art. 2 pct. 9), art. 2, pct. 12), art. 3^a alin. (1), art. 10 alin. (2) lit. d), art. 11 alin. (1) din Legea nr. 109/2016 privind deșeurile, art. 1 alin. (4) lit. d) din Legea nr. 131/2012; art. 2 lit. a) din Legea nr. 1515/1993 cu privire la protecția mediului înconjurător; art. 29 alin. (1) lit. i) din Legea 436/2006.

Concepte inovatoare sunt atribuite și unui șir larg de norme ce prevăd răspunderea pentru încălcarea legislației privind gestionarea deșeurilor, în ordinea ce urmează: art. 223 CP; art. 113 alin. (2), art. 115 alin. (4), art. 154 alin. (4^a), alin. (8) lit. i), alin. (18), lit. c), art. 405 din Codul contravențional. De asemenea, cu titlu de noutate, se impun și argumentările în privința includerii în textul Codului contravențional a unor noi fapte prin care se atentează la ordinea, stabilită prin legi, în materie de gestionare a deșeurilor de orice categorie.

Semnificația teoretică a lucrării constă în clarificarea naturii juridice a reglementărilor în materia gestionării deșeurilor; înaintarea unor teze distincte în abordarea problematicii cu privire la aplicarea răspunderii civile, contravenționale și penale pentru fapte ce încalcă ordinea de gestionare a deșeurilor; soluționarea conflictelor de competențe în supravegherea și exercitarea controlului privind respectarea legislației cu privire la deșeuri; fundamentarea științifică a aplicabilității după reguli specifice a răspunderii patrimoniale pentru prejudiciile aduse mediului și persoanei prin încălcarea legislației în domeniul deșeurilor.

Valoarea aplicativă a lucrării se concentrează în conținutul unui material de natură aplicativă necesar ghidării legiuitorului în procesul armonizării legislației în domeniul deșeurilor la exigențele legislației de

mediu, precum și la standardele internaționale. De asemenea, șirul recomandărilor conținute în lucrare vor sta la baza autorităților de mediu, dar și a organelor de drept ce aplică legea în vederea tragerii la răspundere a subiecților care se fac responsabili pentru prejudiciul adus mediului prin gestionarea defectuoasă a deșeurilor.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere se particularizează prin soluționarea următoarelor probleme: sistematizarea normelor răspunderii contravenționale prin concentrarea lor în conținutul unui număr restrâns de articole care să prevadă în mod consecutiv răspunderea pentru diferite categorii de abateri de la regulile stabilite prin actele normative de specialitate; reconceptualizarea mecanismului de realizare a controlului respectării standardelor de protecție a mediului în procesul gestionării deșeurilor; identificarea unor noi categorii de sancțiuni aplicabile autorităților responsabile de gestionarea deșeurilor.

Implementarea rezultatelor științifice. Ideile, argumentele, opiniile expuse în lucrare, precum și recomandările înaintate urmează a fi preluate și utilizate în cadrul altor cercetări care vor avea ca tematică răspunderea de mediu. De asemenea, soluțiile oferite de prezenta lucrare pot servi drept bază științifică în procesul elaborării normelor în domeniul protecției mediului, dar și în procesul modificării și completării legislației în domeniul gestionării deșeurilor.

Aprobarea rezultatelor. Rezultatele cercetării au fost prezentate în conținutul mai multor lucrări științifice publicate în reviste naționale și internaționale recunoscute. O parte preponderentă a rezultatelor au fost dezbătute în cadrul conferințelor internaționale desfășurate în țară și peste hotare, având ca tematici aplicarea legii în domeniul gestionării deșeurilor, protecția mediului și răspunderea juridică pentru fapte ce atentează la calitatea mediului.

Rezultatele științifice obținute pe tot parcursul elaborării tezei de doctorat, au fost înaintate legiuitorului cu ocazia avizării mai multor proiecte de acte legislative ce aveau ca obiect de reglementare gestionarea deșeurilor, răspunderea de mediu, controlul pieței produselor, precum și responsabilitatea extinsă a producătorului.

Publicațiile la tema tezei. Tematica tezei de doctorat își găsește reflecție în conținutul a ... articole științifice publicate în revistele științifice de specialitate din țară și de peste hotare.

Cuvinte-cheie: deșeu, poluare, protecția mediului, gestionarea deșeurilor, răspundere juridică, responsabilitate extinsă, politici de mediu, control ecologic, reciclare, produse cu impact.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea conține referințe la cele mai principale idei prin care se prezintă actualitatea temei cercetate, dar și la compartimente cum ar fi: scopul și obiectivele tezei, ipoteza cercetării, metodologia cercetării științifice, noutatea științifică, problema științifică soluționată, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării și sumarul compartimentelor tezei.

Capitolul I, cu titlul: **„Analiza cadrului doctrinar ce abordează tematica răspunderii în materia gestionării deșeurilor”**, se axează pe studiu doctrinar al domeniului răspunderii pentru încălcarea legislației privind gestionarea deșeurilor, atât la nivel național, cât și internațional, fiind urmărit scopul creării unei viziuni generale asupra gradului de cercetare a problematicii responsabilizării pentru încălcarea legislației ce reglementează domeniul de referință.

Astfel, studiul în acest compartiment începe de la identificarea și analiza materialelor doctrinare ce au avut ca temă de cercetare regimul juridic al gestionării deșeurilor, în special, a răspunderii pentru încălcarea legislației în domeniul vizat. În mod evident, vom iniția studiul cu analiza doctrinei naționale, pentru ca mai apoi să trecem la consultarea celei internaționale în același domeniu, în scopul elucidării celor mai importante rezultate științifice, constituind o bază importantă în fundamentarea conceptelor internaționale ce se impun a fi implementat în conținutul legislației naționale ce reglementează domeniul gestionării deșeurilor.

Așadar, unul dintre consacrații autori autohtoni, care a studiat în numeroasele sale lucrări regimul juridic al gestionării deșeurilor, dar preponderent, și cel al răspunderii de mediu, este Igor Trofimov, doctor în drept, conferențiar universitar. Încă în anul 2002, cu ocazia elaborării manualului de drept al mediului [32, p. 83], domnia sa a consacrat un capitol aparte regimului juridic de gestionare a deșeurilor, unde a pus accentul pe importanța răspunderii de mediu, dar și a celei contravenționale pentru fapte ilicite împotriva mediului, săvârșite prin ignorarea normelor impuse în materia gestionării deșeurilor.

Merite deosebite revin și autorului Grigore Ardelean, cel care prin numeroasele sale lucrări aduce o contribuție esențială la dezvoltarea doctrinei de mediu, în principal, a domeniului reparării prejudiciului cauzat mediului, inclusiv prin gestionarea incorectă și defectuoasă a deșeurilor.

Aducem ca prim exemplu lucrarea sa de doctorat în care menționează cu ocazia cercetării instituției răspunderii de mediu că „aruncarea deșeurilor într-un iaz proprietate publică, acțiune în urma căreia se va modifica culoarea, compoziția apei neesențial, fiind posibilă a fi utilizată fără a crea anumite consecințe, se va considera **poluare** (dezechilibru

ecologic). Aceasta fiind posibilă de remediere chiar fără intervenția omului, în mod natural, dar care deschide dreptul la acțiune contravențională sau penală față de cel ce a cauzat-o” [4, p. 43].

Importante cercetări autorul realizează și în conținutul altor lucrări având ca temă de abordare rolul autorităților publice în realizarea măsurilor de protecție a mediului [5, p. 157], dar și răspunderea juridică în domeniul protecției mediului, prin care insistă a arăta că aceasta este o răspundere distinctă [2, p. 46], capabilă să soluționeze mai eficient problema responsabilizării celor care încalcă prevederile legislației în domeniu și care asigură refacerea mediului prin suportarea costurilor de către cel responsabil de prejudiciu [3, p. 75].

Cu un aport semnificativ în materia răspunderii pentru încălcarea legislației privind gestionarea deșeurilor vine și autorul I. Țeruș care, în una din lucrările sale, susține că „problema protecției mediului trebuie tratată mult mai complex, după un alt concept, care ar implica și rolul consumatorului, atât în planul efectelor acțiunilor sale negative, cât și a posibilităților de reducere a deșeurilor prin consumul de bunuri și servicii. Și nu e vorba aici doar despre influența consumatorului asupra cantității deșeurilor generate, dar și despre rolul său în gestionarea corectă a influențelor negative generate de absolut toate bunurile exploatate de el” [6, p. 145].

În planul răspunderii contravenționale pentru poluarea mediului, valoroase contribuții aduce doctrinei naționale autorul A. Crețu prin lucrarea sa de doctorat pe tema „Procedura contravențională în cazurile de comiterea a contravențiilor ecologice” [16, p. 72-83], dar și prin alte lucrări importante în care se expune asupra cazurilor ce exclud răspunderea contravențională în domeniul protecției mediului [17, p. 31-35].

Un alt autor moldovean, renumit în domeniul cercetării problematice protecției mediului, este și Profesorul Arcadie Capcelea care a dedicat în lucrarea sa un compartiment aparte descrierii regimului juridic al gestionării deșeurilor [11, p. 159].

Preocupări importante în domeniul răspunderii pentru încălcarea regimului de gestionare a deșeurilor sunt identificate și în conținutul studiilor autorilor din domeniul dreptului penal. Amintim aici pe S. Brînză, V. Stati [9], X. Uleanovschi [33, p. 13-19], care au avut o contribuție esențială în dezvoltarea doctrinei penale pe segmentul cercetării infracțiunilor contra mediului, inclusiv cele ce atentează la regimul de gestionare a deșeurilor și substanțelor toxice.

Examinând doctrina internațională, găsim importante cercetări în materia gestionării deșeurilor ce aparțin autorilor români, cei preocupați de materia protecției juridice a mediului, dar și cei dedicați domeniului dreptului penal, în special, dreptului penal al mediului.

Astfel, importante contribuții în cadrul dezvoltării doctrinei de mediu la compartimentul ce studiază regimul gestionării deșeurilor îi revin și renumitului Profesor Mircea Duțu. În una din recente sale lucrări [19], autorul descrie cu lux de amănunte regimul răspunderii de mediu, unde prezintă cele mai noi mecanisme de aplicare a răspunderii civile, contravenționale și penale pentru faptele ilicite contra mediului, inclusiv cele ce privesc gestionarea contrar legii a deșeurilor.

Domeniul răspunderii pentru poluarea mediului cu deșeuri este cercetat în doctrina română și de către autoarea Daniela Marinescu, fiind identificate, în acest sens, multe lucrări semnate de autoare, una din ele fiind *Tratatul de dreptul mediului cu un conținut destul de cuprinzător* [24].

O contribuție destul de impunătoare în domeniul de referință aparține și altor autori români, dintre care menționăm pe Gh. Durac [18]; Ernest Lupan [23], R. Jurj și V. Drăghici [21]. C.M. Scală Rotaru [31, p. 49], Oana-Maria Hanciu [20, p. 73] și alții.

Un aport esențial la dezvoltarea doctrinei de mediu în materia gestionării deșeurilor, dar și a răspunderii pentru neglijarea legislației în acest domeniu, aparține autorilor francezi care au adus cele mai inovative măsuri de protecție la nivel european.

Astfel, într-o lucrare a sa, autorul francez Van Lang afirmă că, „în jurisprudența franceză, pentru a se elibera de povara probării legăturii de cauzalitate între faptă și prejudiciu s-a apelat la ideea de creare a unui risc care, în contextul unei activități periculoase, este capabilă și suficientă să explice producerea prejudiciului” [34, p. 286]. Alți autori francezi care și-au adus aportul în dezvoltarea doctrinarii de mediu pot fi menționați M. Prieur [26] și F.J. Renucci [29, p. 385].

Prin importante contribuții la dezvoltarea doctrinei ruse în materia protecției mediului, inclusiv în materia răspunderii de mediu, dar cu precădere și a răspunderii aplicabile pentru încălcarea regimului deșeurilor se fac remarcă autori cum ar fi: S.A. Bogoliubov [35], M.M. Brinciuc [36], B.V. Erofeev [37].

Examinând cu specială atenție doctrina, precum și cadrul legislativ în domeniul gestionării deșeurilor, constatăm următoarele deficiențe care, de fapt, constituie și sursa obiectivelor propuse a fi realizate în prezenta lucrare de doctorat:

1. În planul competențelor în domeniul gestionării deșeurilor se observă o neconcordanță între acțiunile diferitor autorități publice responsabile de controlul și managementul deșeurilor, fapt ce face posibilă eschivarea de la răspundere a celor ce le colectează, depozitează, transportă sau reciclează;

2. Deși există o legislație ce transpune Directivele UE în materia responsabilității extinse a producătorului, astăzi se mai constată unele

deficiențe în implementarea respectivelor norme, în special, cele referitoare la ambalaje și produse ambalate;

3. Nu există interpretări ale reglementărilor prevăzute în Directivele UE, transpuse în perioada anilor 2017-2018, anume cele ce s-ar referi la în contextul promovării colectării separate, pentru a asigura utilizarea prudentă, eficientă și rațională a resurselor naturale;

4. Lipsesc reglementări necesare aplicării sistemului de depozit pentru ambalaje, dar și care ar încuraja consumatorul să returneze ambalajele reutilizabile sau deșeurile de ambalaje de unică folosință, precum și alte categorii de deșeuri;

5. Cadrul normativ ce stabilește răspunderea pentru încălcarea legislației deșeurilor este unul inconsecvent, stabilind în mod haotic regimul răspunderii contravenționale și penale pentru fapte ce atentează la modul de gestionare a deșeurilor, iar în planul răspunderii de mediu nu există un mecanism specific care să prevadă repararea prejudiciului cauzat prin asemenea fapte;

6. Doctrina națională dispune de puține lucrări care să abordeze în mod complex problematica gestionării deșeurilor, iar în privința răspunderii pentru încălcarea cerințelor legale în acest domeniu, lipsește cu desăvârșire un studiu științific multidimensional.

Capitolul 2, cu genericul: „Regimul juridic general al gestionării deșeurilor”, este destinat definirii deșeurilor și a altor noțiuni legate de gestionarea deșeurilor; clasificării deșeurilor și stabilirii rolului acesteia în aplicarea răspunderii; descrierii regimul juridic al activității de gestionare a deșeurilor; identificarea importanței controlului în domeniul gestionării deșeurilor, precum și examinării impactului deșeurilor asupra condițiilor de mediu în contextul identificării necesității de consacrare a dreptului la salubritate.

În urma polemizării asupra definițiilor asupra noțiunii de „deșeu” a fost propus un nou text a acesteia în următoarea redacție: „deșeu - este orice substanță lichidă sau solidă, precum și orice obiect susceptibil posedării pe care deținătorul îl elimină sau este obligat să-l elimine”.

Cât privește stilul de clasificare a deșeurilor constatăm că legiuitorul a clasificat deșeurile în cele periculoase și nepericuloase, însă acest fapt nu este suficient, mai mult că prezintă și anumite neconcordanțe cu legislația de mediu, dar și cu cea în materie de răspundere.

În primul rând, considerăm că toate tipurile de deșeuri prezintă pericol pentru mediu, chiar dacă unele au un impact mai redus pentru mediu sau pentru sănătatea persoanei, fapt despre care vom discuta într-un compartiment ulterior cu ocazia arătării impactului negativ al deșeurilor asupra mediului. De aceea, prima observație care se impune asupra clasificării legale este cea care se referă la declararea unor ca-

tegorii de deșeuri ca fiind nepericuloase. Prin urmare, sugerăm legiuitorului să substituie, în tot textul Legii nr. 109/2016, termenul „deșeuri nepericuloase” cu termenul „deșeuri cu grad de pericol redus”, inclusiv, definirea termenului de deșeu cu grad de pericol redus la pct. 10¹⁾ prin următorul text: *deșeuri care după compoziția lor chimică, fizică și biologică prezintă un pericol redus pentru mediu, viața și sănătatea persoanei.*

Privitor la regimul gestionării deșeurilor, în special, în ce privește controlul gestionării lor, la o superficială analiză a listei competențelor ce revin Inspectoratului pentru Protecția Mediului, ne dăm seama că acestea vizează doar aspectul de control și nu cel de supraveghere a modului de respectare a normelor cu privire la gestionarea deșeurilor. Or, gestiunea de altfel presupune activități ce ar asigura buna desfășurare a procesului de colectate, separare, transportare și reciclare a deșeurilor, și nu doar cea de control. Bunăoară și alte autorități publice au implicația în procesul de constatare a faptelor ce se califică drept încălcări ale legislației în domeniul gestionării deșeurilor cum sunt și organele polițienești, însă nu putem afirma că aceste au competențe în domeniul gestionării deșeurilor. Mai mult, norma de la art. 10 alin. 2 lit. d) pare a fi imprecisă, în contextul în care această autoritate va suspenda activitatea agenților economici pe motivul *depistării încălcărilor foarte grave* ale reglementărilor privind gestionarea deșeurilor, *dacă acestea pot conduce la poluarea mediului*. Rămâne neclar care vor fi parametrii după care se va stabili dacă o încălcare sau alta este mai puțin gravă, gravă sau foarte gravă, așa cum se exprimă legiuitorul. De asemenea, lipsește o clarificare privind circumstanțele în care inspectorii pot constata dacă o anumită încălcare *poate conduce* sau nu la poluarea mediului, în condițiile în care orice încălcare a legislației privind gestionarea deșeurilor prezintă pericol asupra mediului, cunoscând faptul că toate deșeurile prezintă pericol pentru mediu și sănătate.

Pentru a nu complica situația autorităților care realizează controlul și aplică sancțiuni în cazul încălcării legislației privind gestionarea deșeurilor, dar și pentru a evita interpretarea legii în favoarea făptuitorului, propunem simplificarea textului normei de la art. 10 alin. (2) lit. d) a Legii nr. 209/2016 în redacția ce urmează: *d) suspendă, total sau parțial, potrivit procedurii prevăzute de Legea nr. 131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, activitatea agenților economici în caz de depistare a încălcărilor privind gestionarea deșeurilor.*

Deșeurile radioactive au un impact și mai mare asupra mediului, fără ca acesta să fie vizibil, respectiv, posibil de evitat. Or, după cum se afirmă în literatura de specialitate, „poluarea radioactivă are impact instantaneu și pe termen lung asupra tuturor formelor de viață vegetală și animală. Pentru omul planetar, această formă de poluare este cea mai

perfidă, întrucât este invizibilă, fără culoare, fără miros, nu produce durere imediată și nu are limite stabilite și cunoscute în timp” [25, p. 53]. Acestea fiind arătate, este lesne de înțeles că impactul deșeurilor asupra mediului este unul distructiv, implicând efecte negative directe asupra sănătății, dar și asupra tuturor componentelor de mediu, în special, asupra apelor de suprafață, din pânza freatică, precum cea din atmosferă care poate răspândi efectele negative asupra tuturor componentelor dependente vital de apă. Pe această cale, nu în zadar la nivelul Uniunii Europene tinde a se proclama un nou drept fundamental - dreptul la apă și salubritate. În acest sens, prima inițiativă cetățenească, care a îndeplinit toate condițiile din Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului privind inițiativa cetățenească [28, p. 57], invită Comisia „să prezinte o propunere legislativă de implementare a dreptului omului la apă și la **salubritate**, astfel cum este recunoscut de Organizația Națiunilor Unite, și de promovare a furnizării de apă și a asigurării salubrității ca servicii publice esențiale pentru toți [15].

În concluzie, studiul realizat în capitol doi al lucrării, deși pare a fi unul teoretic și conceptual, permite a scoate în evidență un șir de probleme ce afectează în mod fundamental instituția regimului gestionării deșeurilor care, pe cale de consecință, influențează buna aplicare a normelor răspunderii pentru încălcarea regulilor în timpul realizării acestui gen de activitate.

Astfel, examinarea complexă a domeniului gestionării deșeurilor, în mod corelat cu legislația privind protecția mediului și cea a răspunderii juridice, ne duce la următoarele concluzii:

1. Unele noțiuni conținute în Legea nr. 209/2016 sunt ambigue și confuze lăsând loc de interpretare, deși în anul 2003 au fost operate un șir de modificări pe acest segment, multe din noțiuni fiind adăugite, iar prin acest fapt, cele existente au devenit greu de interpretat din considerentul dublării sensului acestora sau contrazicerii între ele.

2. Literatura națională de specialitate nu conține tălmăciri relevante asupra noțiunii de „deșeu”, precum și a celei de „generator de deșeurii”.

3. Normele ce reglementează domeniul deșeurilor, în partea ce se referă la necesitatea reducerii cantității lor, sunt lipsite de caracterul imperativ, în timp ce acestea ar trebui să prevadă obligația subiecților responsabili de a contribui la reducerea cantității deșeurilor.

4. Regimul juridic al controlului în domeniul gestionării deșeurilor nu prevede competențe clare pentru subiecții cu atribuții în domeniu, precum nu le pune la dispoziție un act normativ distinct ce ar indica asupra ordinii și procedurii de intervenție a autorităților de mediu la realizarea respectivului control.

5. Legislația în domeniul protecției mediului nu asigură o funda-

mentare a dreptului la salubritate care ar constitui baza reglementărilor în materia gestionării deșeurilor, inclusiv în formularea conceptului distinct de răspundere pentru încălcările admise.

Capitolul 3, cu titlul „Conceptul răspunderii penale și contravenționale aplicabile pentru încălcarea regulilor de gestionare a deșeurilor”, scoate în evidență particularitatea răspunderii penale și contravenționale aplicabilă pentru încălcarea legislației în domeniul gestionării deșeurilor. Astfel, o primă particularitate a răspunderii de mediu este cea a faptului că pericolul și gravitatea faptelor prin care se poluează mediul, cu precădere cele prin care se încalcă ordinea gestionării deșeurilor, nu trebuie demonstrată, fiind deja cunoscut faptul că poluarea mediului pune în pericol grav sănătatea și viața oamenilor, a animalelor și a plantelor.

Specific țării noastre este faptul că odată cu formularea structurii Codului penal, în atenția legiutorului au intrat și infracțiunile contra mediului, rezervând un capitol aparte. Cu toate acestea, normele penale de incriminare a faptelor contra mediului rămân a fi ineficiente din cauza procedurii anevoioase de aplicare, a diferenței conceptelor răspunderii de mediu cu cele promovate de dreptul penal, fapt care generează și o discrepanță enormă între criminalitatea reală și cea descoperită și sancționată.

Așadar potrivit unor opinii legate de consacrarea compartimentului destinat infracțiunilor contra mediului „în pofida deciziei îndrăznețe și plauzibile pentru acele timpuri, legiutorul moldovean nu s-a grăbit să pătrundă și în esența specificului pe care-l prezintă componentele de mediu, legitățile sale deosebite de funcționare care impun la considerarea unor valori ce formează un alt compartiment al protecției penale, distinct de valorile sociale ce aparțin persoanei, deși la nivel declarativ, prin textul art. 2 alin. (1) CP RM se spune că scopul legii penale este de a apăra contra infracțiunii nu doar *persoana*, ci și *mediul*” [8, p. 102].

O altă particularitate a răspunderii penale pentru daune de mediu este că răspunsul dreptului penal la încălcările legislației, inclusiv cel de mediu, este unul represiv care vine să sancționeze o conduită care deja și-a produs efectul. Pe de altă parte, în domeniul protecției mediului, răspunderea ar trebui să fie, în principal, de tip preventiv. Cu toate acestea, așa cum menționam și în alte rânduri, contribuția mijloacelor de drept penal nu trebuie neglijată, mai ales din perspectiva adaptării sale la nevoile noilor realități și a prevenirii pericolului acțiunilor distructive împotriva patrimoniul comun al umanității. În pofida tendințelor actuale ale consacrării caracterului preventiv al răspunderii penale pentru daune de mediu, actualmente, mai există voci care promovează ideea aplicării unor sancțiuni mai dure pentru faptele comise. În acest sens, unii autori susțin că „rolul răspunderii penale a crescut în ultimii ani pe

fondul intensificării acțiunilor cu impact negativ asupra mediului care au produs grave prejudicii acestuia, ceea ce a condus la conștientizarea faptului că sunt necesare sancțiuni mai aspre și mai apropiate, care să stopeze fenomenul infracțional în acest domeniu” [13, p. 21].

Obiectul juridic generic al infracțiunilor ce vizează regimul deșeurilor îl constituie relațiile sociale a căror formare, desfășurare și dezvoltare sunt asigurate prin respectarea regulilor de conviețuire socială și protecție a mediului [143, p. 177].

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 224 CP are un caracter complex:

- *obiectul juridic special principal* îl constituie relațiile sociale cu privire la circulația legală a substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice, precum și a pesticidelor, erbicidelor sau a altor substanțe chimice;

- *obiectul juridic special secundar* îl constituie relațiile sociale cu privire la sănătatea populației sau integritatea mediului [33, p. 18].

Latura obiectivă se exprimă prin acțiune, și anume, în desfășurarea activităților ilegale sau încălcarea regulilor stabilite ce țin de fabricarea, importul, exportul, îngroparea, păstrarea, transportarea sau utilizarea substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice, precum și a pesticidelor, erbicidelor sau a altor substanțe chimice, dacă aceasta creează pericolul cauzării de daune esențiale sănătății populației sau mediului [9].

Latura subiectivă a infracțiunii se caracterizează prin două forme de vinovăție: intenție față de acțiunile sau inacțiunile prejudiciabile și imprudența față de consecințe [3, p. 19].

Subiectul infracțiunii este special, și anume, persoana care are în obligațiunile sale respectarea regulilor de comportament cu substanțele, materialele și deșeurile radioactive, bacteriologice sau toxice, precum și cu pesticidele, erbicidele sau alte substanțe chimice. Cu toate acestea, infracțiunea poate fi săvârșită și de o persoană care nu are un statut special în raport cu o activitate de gestionare a deșeurilor.

Nevoia de diversificare a faptelor pasibile de pedeapsă penală aplicabilă față de persoanele ce aduc prejudicii componentelor de mediu, a fost sesizată încă prin anii 1977 cu ocazia adoptării Rezoluției 28/1977/UE a Comitetului de Miniștri a Consiliului Europei, privind contribuția dreptului penal la protecția mediului [30]. Prin conținutul acesteia s-a propus statelor membre să examineze sancțiunile penale pentru daune aduse mediului și menținerea în același timp a pedepselor tradiționale de amendă și închisoare în cele mai grave cazuri, iar în concret, introducerea în acest domeniu a unor forme particulare de pedeapsă pecuniară, precum amenzile zilnice, amenzi suspendate și amenzi condiționate.

Realizarea sarcinilor privind apărarea valorilor, ocrotite de legea contravențională, derivă din prevederile art. 2 al Codului contravențional al RM [14], prin care se stabilește scopul legii contravenționale, ca fiind activitatea de apărare a drepturilor și libertăților legitime ale persoanei, apărarea proprietății, ordinii publice, a altor valori ocrotite de lege, în soluționarea cauzelor contravenționale, precum și în prevenirea săvârșirii de noi contravenții.

Cu toate acestea, o analiză superficială a normei de la alin. (10) art. 154 Cod contravențional, permite a constata un dualism de fapte, prima referindu-se la încălcarea regimului de sortare, colectare, tratare și evacuare a deșeurilor, iar cea de-a doua, la responsabilitatea extinsă a producătorului, prin care se încalcă dispozițiile art. 21 din Legea nr. 209/2016 și care ar trebui să fie sancționată potrivit art. 154¹ CC (Încălcarea normelor privind responsabilitatea extinsă a producătorului). Aceeași situație o identificăm și în cazul normelor de la alin. (12) și alin. (13) a art. 154 CC, fapte care urmează a fi trecute în conținutul art. 154¹ a Codului Contravențional.

În privința normei de la alin. (11) Cod contravențional, considerăm că va deveni greu de aplicat în condițiile în care este dificil de identificat persoana responsabilă. Or, atunci când deșeurile sunt depozitate neautorizat într-o localitate, nu putem spune că se va face obligat să întreprindă măsuri de lichidare autoritatea publică, iar în mod special, Primarul localității. Această responsabilitate nu poate fi pusă pe umerii Primarului și nici a Consiliului local din cauza lipsei unei norme concrete în conținutul Legii nr. 436/2006 [22] care ar pune în sarcina primarului măsurile de lichidare a gunoiștilor neautorizate. Prin urmare, lipsește norma care ar prevedea această obligație, dar care poate fi instituită prin completarea celei de la art. 29 alin. 1 lit. i) din Legea menționată supra care, de fapt, stabilește unele chestiuni legate de gestionarea deșeurilor în procesul organizării serviciilor de gospodărie comunală.

Astfel, în vederea acoperirii legislative a responsabilității primarului pentru neadmiterea și lichidarea gunoiștilor neautorizate, sugerăm completarea normei de la art. 29 alin. 1 lit. i) din Legea 436/2006, în următoarea redacție: i) *propune Consiliului local schema de organizare și condițiile de prestare a serviciilor publice de gospodărie comunală, ia măsuri pentru buna funcționare a serviciilor respective de gospodărie comunală; asigură neadmiterea depozitării deșeurilor în locurile neautorizate, precum și întreprinde măsuri de lichidare a lor.*

Un rol deosebit în asigurarea eficienței răspunderii contravenționale pentru faptele ce atentează la regimul deșeurilor îl deține sistemul sancțiunilor aplicate care, în principiu, contează deosebit de mult în procesul asigurării scopului urmărit de legislația contravențională.

Prin urmare, aplicarea unor sancțiuni contravenționale complementare în lipsa prevederilor legale, fie în Codul contravențional ori în alte legi speciale va duce, fără îndoială, la anularea procesului-verbal cu privire la constatarea contravenției. Mai mult, faptul prevederii unor sancțiuni complementare în conținutul unor legi speciale nu dă temei a fi aplicate în lipsa descrierii componentei de contravenție în conținutul aceleiași legi care, la rândul ei, trebuie să corespundă exigențelor legii contravenționale așa cum se cere prin art. 1 alin. (3) Cod Contravențional.

Studiul realizat în compartimentul trei al lucrării scoate în evidență un șir de carențe și dificultăți de aplicare a răspunderii pentru încălcarea normelor de gestionare a deșeurilor caracterizate prin următoarele:

1. Lipssește un concept distinct care să stea la baza reglementărilor cu caracter penal a faptelor contra mediului, în special, a celor săvârșite în contextul gestionării deșeurilor;

2. Nu există o sistematizare clară a categoriilor de fapte ce implică utilizarea deșeurilor în calitate de obiect al infracțiunilor contra mediului care să se conțină într-un singur articol;

3. Multe norme conținute în Codul penal, ce urmăresc scopul incriminării faptelor săvârșite cu ocazia gestionării deșeurilor, indică asupra răspunderii unor subiecți care, potrivit legii penale, nu pot fi trași la răspundere penală;

4. Quantumul aplicabile persoanelor juridice este insuficient pentru a asigura eficiența sancțiunilor de natură penală;

5. În materie de răspundere contravențională, sistematizarea normelor în Codul contravențional este lipsită de consecutivitate, multe din ele se dublează, iar situația devine și mai confuză, atunci când se pune problema statutului subiecților responsabili;

6. Nu există o delimitare clară între categoria răspunderii aplicabile pentru una și aceeași faptă săvârșită prin încălcarea normelor de gestionare a deșeurilor;

7. Lipsesc unele repere distincte în vederea desfășurării procedurii contravenționale pe cauzele ce au ca obiect de examinare încălcările legislației în materia gestionării deșeurilor;

8. Sancțiunile contravenționale pentru încălcarea legislației în domeniul deșeurilor nu corespund în totalitate cerințelor impuse pentru atingerea scopului pedepsei.

Capitolul 4, cu denumirea „Răspunderea patrimonială pentru încălcarea legislației privind gestionarea deșeurilor”, începe de la clarificarea esenței răspunderii patrimoniale, a naturii juridice, formei și apartenenței la ramura dreptului din care face parte.

De altfel, prima și cea mai evidentă problemă de reglementare a mecanismului în repararea prejudiciului adus mediului, prin gestionarea

deșeurilor contrar normativelor stabilite de lege, este admisă de legiuitor, atunci când se limitează a dispune prin textul art. 66 din Legea nr. 209/2016 că *prejudiciul cauzat sănătății populației ca urmare a poluării mediului cu deșeuri va fi reparat în conformitate cu prevederile Codului civil al Republicii Moldova*.

Cât privește particularitatea răspunderii patrimoniale pentru dauna de mediu, nu ne referim strict la particularitatea răspunderii patrimoniale, cât la particularitatea răspunderii pentru dauna de mediu raportată la dauna de natură civilă.

Un aspect destul de important în aplicarea răspunderii patrimoniale pentru încălcarea legislației în domeniul gestionării deșeurilor îl constituie identificarea subiectului responsabil și a calității sale în procesul gestionării deșeurilor.

Astfel, în enumerarea subiecților răspunzători de prejudiciul adus mediului prin încălcarea dispozițiilor legale ce reglementează domeniul gestionării deșeurilor vom începe de la producătorul acestora, și nu de la cel ce contribuie la transformarea produselor în deșeuri care, de obicei, este consumatorul sau operatorul economic ce le utilizează în procesare.

În contextul dat, în lucrare se examinează cadrul juridic de aplicare a răspunderii patrimoniale față de mai multe cate categorii de subiecți, și anume:

Răspunderea producătorului. Potrivit art. 12 alin. 2 din Legea nr. 209/2016, responsabilitatea extinsă a producătorului reprezintă *totalitatea de obligații de ordin financiar și/sau organizatoric impuse producătorilor, în mod individual sau colectiv, pentru recuperarea și valorificarea sau reciclarea produselor scoase din uz sau devenite deșeuri*.

În esență, norma citată mai explică în ce ar consta responsabilitatea extinsă a producătorului, atunci când menționează că *activitățile pentru aplicarea responsabilității extinse a producătorului vizează măsurile de acceptare a produselor returnate și a deșeurilor care rămân după utilizarea respectivelor produse, precum și gestionarea ulterioară a deșeurilor și asigurarea financiară pentru aceste activități în două moduri:*

a) în mod individual – pentru produsele destinate altor utilizatori decât gospodăriile casnice, inclusiv pentru produsele utilizate în scop propriu de către producător;

b) în mod colectiv – pentru produsele comercializate destinate consumului în gospodăriile casnice.

În planul comparării legislației autohtone cu cea străină pe segmentul responsabilității extinse a producătorului, identificăm o situație de responsabilizare similară și în legislația Europeană. Astfel, Directiva 2004/35/CE instituie principiul „poluatorul plătește”, stabilit ca fundament al responsabilității de mediu în preambulul directivei, care specifi-

că faptul că operatorii care cauzează daune mediului sau care prezintă o amenințare iminentă de astfel de daune trebuie, în principiu, să suporte costurile măsurilor necesare, preventive sau de reparare. Prin urmare, în dreptul comunitar, responsabilitatea de mediu cade pe operator.

Prin comparație cu alte reglementări, cum ar fi principiile-proiect și Convenția de la Lugano, legislația comunitară aduce clarificări suplimentare, stipulând explicit în definiția operatorului includerea atât a persoanelor fizice, cât și a celor juridice, operatorii fiind cei care dețin un permis sau o autorizație pentru o activitate profesională sau sunt înregistrați pentru desfășurarea unei asemenea activități.

Răspunderea patrimonială a consumatorilor serviciului public de gestionare a deșeurilor municipale. Pe lângă responsabilitatea producătorilor pentru deșeuri, o atenție deosebită trebuie acordată și celor care generează deșeurile și le gestionează până ca acestea să se reîntoarcă la producător sau la depozitul de deșeuri. Or, o atare abordare ar face membrii unei comunități, în calitatea lor de consumatori de produse, respectiv, cea de generatori ai deșeurilor de orice fel, să fie mai responsabili în acoperirea costurilor pe care le va suporta deținătorul depozitelor de deșeuri, atât în planul gestionării, depozitării și reciclării, cât și în onorarea obligațiilor sale față de autoritățile de mediu în vederea plății taxelor de poluare.

Astfel, credem de cuviință că pentru combaterea întârzierii plăților către fondul ecologic ce se impun operatorilor depozitelor de deșeuri, urmează a fi instituit un regim special de răspundere față de aceștia, dar și față de consumatorii serviciilor publice de gestionare a deșeurilor municipale, principala sancțiune fiind reflectată în dobânzile de întârziere în plata taxelor, iar sediul reglementărilor am sugera să se regăsească într-un nou capitol (V) al Metodologiei privind calcularea tarifelor la unele servicii publice de gestionare a deșeurilor municipale, intitulat: *Răspunderea pentru încălcarea regimului plăților și taxelor pentru depozitarea deșeurilor.*

Răspunderea persoanei cu funcție de răspundere.

În procesul gestionării deșeurilor, puterea de a lua decizii este destul de importantă a fi reglementată în cuprinsul legislației de mediu, subiect pe care nimeni nu s-a încumetat a-l supune discuției, fie că s-a considerat a fi o parte componentă a sistemului de management ori că privește anumite categorii de relații asupra cărora prin exercitarea funcției de autoritate se poate genera un pericol social cu impact mai mare. Poate din acest ultim considerent, în cadrul răspunderii penale s-a pus mai mult accentul pe aspectul incriminării distincte a faptelor săvârșite de persoanele cu funcție de răspundere. Nu în zadar, unul din criteriile de bază în delimitarea infracțiunilor de serviciu de celelalte infracțiuni, care puteau fi săvârșite de către funcționari, era dacă aceștia s-au folosit

sau nu la săvârșirea infracțiunii de situația lor de serviciu, adică de atribuțiile lor speciale care le-au fost conferite în calitate de reprezentanți ai puterii [12, p. 36].

Răspunderea coproprietarilor.

Un aspect important a fi cercetat, în lucrarea de față, îl constituie cel al responsabilizării pentru gestionarea defectuoasă a deșeurilor de către persoanele fizice și juridice privite în mod individual, dar mai important cel al aplicării răspunderii față de coproprietari, în special cei devălmași (soții), care adesea comit fapte de depozitare ilicită a deșeurilor în cadrul activităților casnice comune. Evident, instituția răspunderii civile oferă soluții pentru toate cazurile de responsabilizare a coproprietarilor, însă în cazul faptei infracționale asupra mediului pot apărea anumite dificultăți. Or, atunci când pe un teren, proprietate comună, vor fi identificate deșeuri, apare problema cine va purta răspunderea, mai ales patrimonial, soț care le-a depozitat sau ambii soți în condițiile în care banii necesari despăgubirilor de mediu vor fi achitați din contul bugetului familiei, și nu cel personal al soțului, deoarece legea nu recunoaște ideea de conturi diferite ale soților, precum și destinația lor în sensul răspunderii juridice.

Cu toate acestea, un lucru este cert, anume, că în baza principiului răspunderii solidare fiecare coproprietar este responsabil pentru obligațiile întregii proprietăți. Prin urmare, dacă gestionarea deșeurilor nu este efectuată corespunzător și acest lucru duce la poluarea mediului, toți coproprietarii pot fi trași la răspundere, chiar dacă nu au fost implicați direct sau personal în activitățile care au condus la încălcarea normelor de mediu.

Particularitățile răspunderii patrimoniale a persoanei juridice pentru faptele penale și contravenționale. Având în vedere că pentru refacerea stării mediului afectat prin orice fel de fapte, inclusiv prin încălcarea legislației în domeniul deșeurilor, cea mai importantă măsură este cea de ordin patrimonial, necesară suportării costurilor depoluării din contul poluatorilor. În subiectul de față ne vom referi la particularitatea răspunderii patrimoniale aplicabile pentru faptele penale și contravenționale de poluare a mediului prin depozitare ilicită a deșeurilor săvârșite de persoane juridice. Deci, am ales să abordăm această problemă în condițiile în care astăzi mai există neclarități în privința sancționării persoanei juridice, în timp ce acestea în mod preponderent poluează mediul prin gestionarea incorectă a deșeurilor.

Așadar, în literatura juridică de specialitate, calitatea de subiect de drept este definită drept calitatea, capacitatea, însușirea, aptitudinea sau posibilitatea care îngăduie oamenilor să participe individual sau colectiv cu raporturi juridice ca titulari de drepturi și obligații [31, p. 384]. Respectiv, constatăm că toate categoriile de persoane, fie că sunt fizice

sau juridice, poartă responsabilitate în măsură egală pentru faptele lor indiferent dacă sunt de natură penală, contravențională ori civilă.

Răspunderea patrimonială a minorilor pentru prejudiciul cauzat de deșeuri.

Pe lângă dificultățile ce le implică particularitatea prejudiciului ecologic, în materie de răspundere se mai adaugă și alte probleme, iar una din ele este cea a capacității persoanei de a răspunde, mai cu seamă a minorului. Or, există și cazuri când un prejudiciu poate fi adus și de un minor prin aruncarea deșeurilor în locuri neautorizate, în bazine acvatice, sisteme descentralizate de alimentare cu apă potabilă etc., iar datorită vârstei lor nu pot fi trași la răspundere contravențională sau penală, precum nici la răspundere civilă reparatorie.

În concluzie, considerăm că la această dată, legislația oferă soluții pentru toate cazurile în care minorii vor cauza un prejudiciu la adresa mediului, părinții fiind cei care vor repara de fiecare dată prejudiciul patrimonial, inclusiv cel cauzat prin fapte ilicite în domeniul deșeurilor.

Răspunderea patrimonială a victimei prejudiciului cauzat prin depozitarea deșeurilor pe propriul teren. Deși, în majoritatea cazurilor, proprietarii de terenuri se consideră că sunt în drept să depoziteze în terenul lor deșeuri fără autorizație, lucru ce este interzis, iar aceștia vor purta răspundere, inclusiv patrimonială, pentru încălcarea legislației în domeniul deșeurilor. Prin urmare, ne pomenim în situația când proprietarul terenului este victimă a poluării cu deșeuri, iar în același timp și responsabil de repararea prejudiciului adus mediului.

Cu această ocazie, susținem că în majoritatea surselor de specialitate, problema legată de capacitatea de a răspunde (delictuală sau contractuală) patrimonial este examinată prin prisma condițiilor răspunderii civile, și anume, legat de vinovăție [7, p. 322-325]. Având în vedere principiul răspunderii obiective pentru daunele de mediu (ecologice), în materia răspunderii de dreptul mediului, problema vinovăției este examinată doar în ceea ce privește vinovăția victimei. Acest fapt se datorează regulii generale aplicabile răspunderii de dreptul mediului, unde persoana făptuitor va răspunde chiar și dacă a acționat fără discernământ. Aceasta reiese din conținutul literei c) art. 3 al Legii privind protecția mediului înconjurător a Republicii Moldova, unde este prevăzut, în mod expres, că persoana care a cauzat prejudiciu mediului sau a admis cauzarea acestuia răspunde chiar și dacă a făcut-o înconștient. Prin urmare, aceasta presupune excluderea discernământului drept condiție a capacității de a răspunde [32].

Una din cele mai complexe probleme, în aplicarea răspunderii patrimoniale pentru daune aduse mediului, este cea a evaluării cuantumului real al prejudiciului, însă această misiune nu este și imposibilă. Respectiv, pentru o înțelegere mai bună, vom prezenta, întâi de toate,

noțiunea evaluării prejudiciului în sens general după care o vom raporta la cea a prejudiciului de mediu, cu referire la prejudiciul cauzat prin încălcarea legislației deșeurilor.

Așadar, fiind arătate metodele de evaluare a prejudiciului adus mediului, recunoscute în plan teoretic, urmează să vedem în ce măsură acestea sunt reflectate în conținutul cadrului normativ ce reglementează acest domeniu. Evident, nu ne vom referi la actele normative care mai sunt în vigoare, dar căzute în desuetudine, ci la noua metodologie aflată încă în faza aprobării. Avem în vedere aici Proiectul Hotărârii Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la metodologia de calculare a prejudiciului cauzat mediului prin poluare și/sau folosirea ilegală a resurselor naturale.

Cu toate acestea, avem unele neclarități la prevederea, unde se spune că persoanele vinovate de poluarea terenurilor fondului forestier și altor terenuri acoperite cu vegetație forestieră cu deșeuri, inclusiv periculoase, substanțe chimice sau substanțe nocive de altă natură, sunt obligate necondiționat, să lichideze efectele poluării și să aducă terenurile în stare inițială. Or, potrivit principiilor răspunderii de mediu, în special al celui obiectiv, prejudiciul se repară independent de culpă, deci există și cazuri când o persoană va fi răspunzătoare de înlăturarea consecințelor generate de deșeuri, chiar și în cazul în care nu i se va putea demonstra vinovăția sau așa cum prevede responsabilitatea extinsă a producătorului, și atunci când nu poate fi identificat făptuitorul sau producătorul nemijlocit.

De asemenea, în fraza a doua a pct. 5, unde se menționează că în caz de refuz de a aduce suprafețele poluate în starea cuvenită, se consideră încălcare continuă și cuantumul despăgubirilor se majorează de 10 (zece) ori pentru fiecare zi de întârziere, din momentul expirării termenului prescris și notificat în ordinea stabilită [27] nu e destul de clară esența normei. Or, potrivit regulilor în materie de executare, în cazul când debitorul nu execută obligația de reparare benevolă a prejudiciului, acesta va fi impus silit la executare cu aplicarea tuturor pârghiilor de constrângere, fără a i se mai stabili o sancțiune suplimentară. Am vedea aici mai mult o penalitate stabilită de lege pentru întârzierea executării obligației de reparare a prejudiciului adus mediului. Da, desigur, ar fi o idee inspirată, numai că în cadrul răspunderii clasice lucrurile stau puțin altfel, respectiva regulă fiind aplicabilă doar raporturilor de răspundere contractuală, nu și delictuală.

Astfel, pentru a admite o asemenea formă de responsabilizare în cadrul răspunderii delictuale, ar fi necesar, înainte de toate, să consacram juridic un nou principiu al reparării prejudiciului ecologic, spre exemplu, **principiul sancțiunii patrimoniale pentru neexecutarea în ter-**

men a obligației privind repararea prejudiciului ecologic.

Studiul realizat în ultimul compartiment al lucrării ne permite să tragem următoarele concluzii, și anume:

1. Sancțiunile cu caracter patrimonial sunt cele mai eficiente în materia răspunderii pentru încălcarea legislației privind încălcarea legislației în domeniul gestionării deșeurilor, atât pentru persoanele fizice, persoanele juridice, funcționarii publici responsabili de gestionarea deșeurilor. Cu toate acestea, nu identificăm lucrări științifice sau alte debateri pe marginea respectivei forme de responsabilizare.

2. Cercul persoanelor responsabile de prejudiciul cauzat prin încălcarea legislației privind gestionarea deșeurilor este perceput mult mai limitativ decât ar trebui identificat în realitate, fapt ce determină și ineficiența răspunderii aplicabile în acest domeniu.

3. Legislația națională în domeniul deșeurilor nu dispune de un mecanism de evaluare a prejudiciului cauzat prin gestionarea inadecvată a deșeurilor, precum nu dispune de mecanisme de asigurare a reparării prejudiciului ecologic cauzat.

4. Practica judecării cauzelor penale și contravenționale de aplicare a răspunderii pentru neglijarea legislației deșeurilor cunoaște foarte puține cazuri de inițiere a unei proceduri civile în repararea prejudiciului cauzat.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Studiul realizat în cadrul lucrării de doctorat a făcut posibilă înțelegerea problematicei actuale ce stă în calea eficienței procesului de organizare a gestionării deșeurilor, cauzele și condițiile ce determină fenomenul gestionării defectuoase a deșeurilor, motivele frecvente ale încălcărilor admise de subiecții responsabili de gestionare, precum și dificultățile întâlnite de autoritățile de mediu în procesul supravegherii activităților ce implică generarea, stocarea, depozitarea și reciclarea deșeurilor.

Cu titlu de **concluzii generale** asupra domeniului răspunderii pentru **încălcare** legislației privind gestionarea deșeurilor, prezentăm următoarele:

1. Răspunderea pentru încălcarea legislației în domeniul gestionării deșeurilor reprezintă un aspect crucial în protejarea mediului și promovarea unor practici sustenabile în societatea contemporană. În acest sens, legile și regulamentele privind gestionarea deșeurilor au fost instituite pentru a preveni poluarea mediului, prin gestionarea rațională a deșeurilor, încurajarea colectării deșeurilor, reciclării și utilizării lor sub rezerva aplicării răspunderii pentru orice abatere.

2. Cadrul doctrinar național în materia cercetării domeniului gestionării deșeurilor, în special, al examinării conceptelor răspunderii pentru încălcarea prevederilor legale în materie este unul sub dezvoltat, cu puține lucrări științifice care să abordeze nemijlocit problema răspunderii aplicabile pentru asemenea fapte. În contrast, doctrina internațională dispune de un volum impunător de lucrări științifice ce au ca temă de cercetare aceeași problemă, fiind în permanentă preocupare de calitatea și evoluția reglementărilor, urmărind adaptarea lor continuă la noile cerințe impuse de societate în contextul dezvoltării industriale fără precedent.

3. Conceptul politicii penale în privința reglementării faptelor infracționale contra mediului, inclusiv cele legate de gestionarea deșeurilor, nu corespunde exigențelor legislației de mediu, ținându-se de principiile învechite, consacrate în jurul ocrotirii persoanei, fără a ține cont de specificul componentelor de mediu ce prevalează interesul uman.

4. Sistematizarea structurală a normelor penale care prevăd răspunderea pentru încălcarea normelor de gestionare a deșeurilor este una nechibzuită, se suprapun cu unele norme contravenționale, conțin sancțiuni incapabile să răspundă scopului pedepsei penale, nu sunt echilibrate în funcție de gravitatea faptei, subiectul vinovat ori circumstanțele agravante ale săvârșii faptei.

5. Normele contravenționale în materia sancționării conduitelor ce deviază de la dispozițiile legale, stabilite în vederea bunei gestionări a

deșeurilor, prezintă un exces numeric de incriminări, fiind haotic amplasate în diferite capitole ale Codului contravențional, iar deșeurile în calitate de obiect al săvârșirii faptelor de poluare sunt adesea confundate cu alte categorii de substanțe și materiale care potrivit Legii nr. 209/2016 nu au statut de deșeuri.

6. Mecanismul răspunderea patrimonială pentru daune cauzate prin gestionarea defectuoasă a deșeurilor nu ține cont de particularitatea daunei de mediu și influența ei asupra persoanei și bunurilor sale, așa cum nu dispune de un mecanism specific de evaluare a prejudiciului, precum nu dispune nici de mecanisme specifice de repunere a victimei în situația anterioară prejudicierii.

7. Reglementările actuale în vederea aplicării răspunderii față de persoanele juridice care au implicație proeminentă în generarea, gestionarea și reciclarea deșeurilor, permit eschivarea acestora de la toate formele de răspundere, fiind greu de aplicat în privința autorităților care au puterea de decizie asupra formării infrastructurii de gestionare a deșeurilor.

Drept finalitate a studiului realizate propunem următoarele **recomandări**:

1. Revizuirea textului de la art. 2 pct. 9) din Legea nr. 109/2016 în următoarea redacție: **„deșeu - este orice substanță lichidă sau solidă, precum și orice obiect susceptibil posedării pe care deținătorul îl elimină sau este obligat să-l elimine”**.

2. Definirea în conținutul art. 2 pct. 12) din Legea nr. 109/2016 a noțiunii de **„posesor de deșeuri”** în loc de cea a „deținătorului de deșeuri”, iar textul noțiunii să fie concretizat în următoarea redacție: **„posesor de deșeuri este producătorul deșeurilor sau persoana fizică ori juridică care se află în posesia voită a acestora”**.

3. Substituirea, în tot textul Legii nr. 109/2016, a termenului „deșeuri nepericuloase” cu termenul „deșeuri cu grad de pericol redus”, inclusiv, definirea termenului de **„deșeu cu grad de pericol redus”** la pct. 10¹) prin următorul text: **deșeuri care după compoziția lor chimică, fizică și biologică prezintă un pericol redus pentru mediu, viața și sănătatea persoanei**.

4. Introducerea în textul art. 3¹ alin. 1 din Legea nr. 209/2016 a obligației persoanelor fizice și juridice de a asigura prevenirea generării deșeurilor.

5. Simplificarea textului normei de la art. 10 alin. (2) lit. d) a Legii nr. 209/2016 în redacția ce urmează: **d) suspendă, total sau parțial, potrivit procedurii prevăzute de Legea nr. 131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător, activitatea agenților economici în caz de depistare a încălcărilor privind gestionarea deșeurilor**.

6. Completarea art. 10 alin. (2) din Legea 209/2016 cu litera f), după cum urmează:

„f) În cadrul sau în urma controlului de stat poate înainta prescripții și recomandări, aplica sancțiuni și/sau măsuri restrictive în limitele și în conformitate cu prevederile Legii nr. 131/2012 privind controlul de stat.”.

7. Completarea pct. 10) din Anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 548 din 13.06.2018 cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului pentru Protecția Mediului, cu litera c¹, după cum urmează:

„c¹) în cadrul sau în urma controlului de stat poate aplica măsuri restrictive în limitele și în conformitate cu prevederile Legii nr. 131/2012 privind controlul de stat;”.

8. Completarea pct. 10) din Anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 548 din 13.06.2018 cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului pentru Protecția Mediului, cu litera c²), după cum urmează:

„c²) exercită atribuții de supraveghere a pieței, inclusiv impune agentului economic măsurile corective prevăzute de Legea nr. 162/2023 privind supravegherea pieței; ”

9. Excluderea prevederii cuprinse la art. 3 alin. (1) lit. l) din Legea nr. 131/2012, care prevede ca principiu al controlului „neadmiterea afectării și/sau suspendării activității persoanei supuse controlului”;

10. Revizuirea textului normei de la alin. (1) art. 11 din Legea nr. 209/2016 în următoarea redacție: *autoritățile administrației publice locale sunt obligate să prevadă pentru fiecare an bugetar resurse financiare, destinate realizării următoarelor activități:*

11. Operarea unor concretizări în textul art. 1 alin. 4 lit. d) din Legea nr. 131/2012 după cum urmează: *controalelor aplicate procesului de trecere a frontierei de stat și controalelor aplicate în domeniul vamal, cu excepția controlului vamal ulterior prin audit postvămuire, precum și a controlului privind respectarea prevederilor legale referitoare la îndeplinirea condițiilor de export, import și tranzit ale deșeurilor.*

12. Revizuirea textului art. 2 lit. a) din Legea nr. 1515/1993 în următoarea redacție: *a) asigurării fiecărui om a dreptului la un mediu sănătos și salubru.*

13. Propunem următoarea redacție a normei de la art. 223 CP:

Articolul 223. Încălcarea cerințelor securității de mediu în procesul gestionării deșeurilor

(1) Încălcarea cerințelor securității de mediu la înființarea, exploatarea sau desființarea infrastructurii de gestionare a deșeurilor, precum și a celor de gestionare a deșeurilor în timpul transportării, importării, exportării, stocării, păstrării, depozitării, înhumării sau utilizării, dacă aceasta a pus în pericol viața sau sănătatea populației ori dacă a existat pericolul cauzării unor daune în proporții mari,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 700 la 1 000 de unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, iar persoana juridică se

pedepsește cu amendă în mărime de la 5 000 la 7000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

(2) Faptele prevăzute la alin. (1), dacă acestea au provocat:

- a) depășirea nivelului radiației;
- b) daune sănătății populației;
- b) daune calității aerului, solului, apei;
- c) pieirea animalelor;
- d) daune în proporții mari,

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 100 la 1500 de unități convenționale sau cu închisoare de la 1 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 7 000 la 9 000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

14. Pentru a exclude anumite confuzii în procesul aplicării legii contravenționale, atunci când se urmărește curmarea faptelor din domeniul gestionării deșeurilor, considerăm necesară excluderea sintagmei „**deșeuri**” din textul art. 86 a Codului contravențional.

15. Completarea normei de la art. 113 alin. (2) Cod contravențional cu sintagma „**neautorizată**” în următoarea ordine: „Construcția și amplasarea, *neautorizată* în zona de protecție a apelor, a depozitelor de îngrășăminte și pesticide, a obiectivelor pentru prepararea soluțiilor chimice, a depozitelor de produse petroliere, a stațiilor de alimentare cu combustibil, a colectoarelor de ape reziduale de la fermele și complexele zootehnice, a punctelor de deservire tehnică și de spălare a tehnicii și vehiculelor, repartizarea de terenuri, într-o astfel de zonă, pentru depozitarea deșeurilor de orice proveniență construcția neautorizată de instalații de canalizare, de colectoare și de instalații de epurare a apelor reziduale”.

16. Excluderea frazei: „*repartizarea de terenuri, într-o astfel de zonă, pentru depozitarea deșeurilor de orice proveniență*”, din conținutul art. 113 alin. (2) al Codului contravențional.

17. Modificarea textului de la alin. (4) a art. 115 din Codul contravențional, în următoarea redacție: „*Depozitarea neautorizată peste stratul afânat al solului a materialelor de construcție ori a deșeurilor industriei extractive și a altor asemenea se sancționează cu amendă de la 80 la 150 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 100 la 300 de unități convenționale aplicată persoanei juridice.*”

18. Excluderea alin. (2) din art. 147 Cod contravențional.

19. Formularea textului unei noi norme într-un alineat (4¹) art. 154 Cod contravențional cu următorul text: „*prezentarea intenționată de informații false sau incomplete privind evacuarea deșeurilor în caz de avarie*”.

20. Concretizarea conținutului normei de la alin. (8) a art. 154 a

Codului contravențional, după cum urmează: „proiectarea și construcția de întreprinderi și de alte obiective, precum și implementarea de materiale și tehnologii care nu corespund condițiilor de securitate a utilizării, preluării și evacuării deșeurilor, dacă fapta nu constituie infracțiune”.

21. Completarea normei de la art. 29 alin. (1) lit. i) din Legea 436/2006, în următoarea redacție: „i) propune Consiliului local schema de organizare și condițiile de prestare a serviciilor publice de gospodărie comunală, ia măsuri pentru buna funcționare a serviciilor respective de gospodărie comunală; asigură neadmiterea depozitării deșeurilor în locurile neautorizate, precum și întreprinde măsuri de lichidare a lor”.

22. Modificarea textului normei de la art. 154 alin. (18) lit. c) care va avea următorul conținut: „nerealizarea acțiunilor necesare numirii în funcție a unei persoane responsabile de gestionarea deșeurilor provenite din activități medicale”.

23. Completarea art. 154 din Codul contravențional cu alin. (19) care cu următorul conținut: depozitarea deșeurilor de-a lungul căilor de comunicație rutiere, feroviare și de navigație se sancționează cu amendă de la 140 la 200 de unități convenționale aplicată persoanei cu funcție de răspundere sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 30 la 60 de ore.

24. Atribuirea competenței Inspectoratului pentru Protecția Mediului de constatare a contravenției și aplicarea a sancțiunii prevăzute la art. 273 pct. 17) și 18), prin completarea în acest sens a art. 405 din Codul contravențional;

25. Precizarea sensului alin. (4) art. 29 din Legea nr. 209/2016 după cum urmează: În cazul deșeurilor abandonate pe domeniul privat, iar producătorul inițial de deșeuri nu este identificat, cheltuielile asociate cu curățarea și refacerea mediului vor fi asumate de actualii deținători, dacă aceștia au omis să cunoască autorul sau refuză să denunțe identitatea sa.

26. Modificarea pct. 5 la Tabelul nr. 12 din Proiectul Hotărârii Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la metodologia de calculare a prejudiciului cauzat mediului prin poluare și/sau folosirea ilegală a resurselor naturale, după cum urmează: persoanele responsabile pentru depoluarea terenurilor fondului forestier și altor terenuri acoperite cu vegetație forestieră poluate cu deșeuri, inclusiv periculoase, substanțe chimice sau substanțe nocive de altă natură, sunt obligate necondiționat, să lichideze efectele poluării și să aducă terenurile în stare inițială. În caz de întârziere în executarea obligației de readucere a suprafețelor poluate în starea anterioară poluării, se va aplica penalitate în cuantumul tarifelor prevăzute în tabel majorate de 10 (zece) ori pentru fiecare zi de întârziere, din momentul expirării termenului prescris și notificat în ordinea stabilită.

27. Pentru combaterea întârzierii plăților către fondul ecologic ce

se impun operatorilor depozitelor de deșeuri, urmează a fi instituit un regim special de răspundere față de aceștia, dar și față de consumatorii de servicii publice de salubritate, principala sancțiune fiind reflectată în dobânzile de întârziere în plata taxelor, iar sediul reglementărilor am sugera să se regăsească într-un nou capitol (V) al Metodologiei privind calcularea tarifelor la unele servicii publice de gestionare a deșeurilor municipale, intitulat: *Răspunderea pentru încălcarea regimului plăților și taxelor pentru depozitarea deșeurilor*.

28. Substituirea textului de la art. 66 al Legii nr. 209/2016 cu următorul conținut: *Prejudiciul adus mediului de deșeuri, cu sau fără vinovăție, va fi reparat în conformitate cu exigențele impuse de legislația de mediu și de Codul civil al Republicii Moldova*.

29. Includerea în cuprinsul Legii nr.231/2010 cu privire la comerțul interior a întregii liste de produse din plastic de unică folosință interzise spre comercializare, așa cum este prevăzută în Directiva UE 2019/204 privind reducerea impactului anumitor produse din plastic asupra mediului.

30. Înființarea de incineratoare municipale pentru tratarea deșeurilor medicale în conformitate cu cerințele directivei UE 2000/76/CE privind incinerarea deșeurilor.

31. Aprobarea listelor de verificare în conformitate cu prevederile art. 5¹ alin. (2) din Legea 131/2012, pentru posibilitatea efectuării controlului de stat asupra activității de întreprinzător în privința persoanelor juridice care sunt subiecți ai mecanismului de responsabilitate extinsă a producătorului.

BIBLIOGRAFIE

1. ARDELEAN G. *Interferența principiilor răspunderii pentru dauna de mediu cu cele ale răspunderii civile delictuale*. În: *Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*, Ed. XVI-a, nr. 1, Chișinău, 2016. pag. 4-48. ISSN 1857-0976
2. ARDELEAN G. *Interferența principiilor răspunderii pentru dauna de mediu cu cele ale răspunderii civile delictuale*. În: *Analele Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*, Ed. XVI-a, nr. 1, Chișinău, 2016. pag. 4-48. ISSN 1857-0976
3. ARDELEAN, G. *O nouă modalitate de desemnare a responsabilului pentru repararea prejudiciului ecologic – perspectiva responsabilizării pentru prejudiciul viitor*. În: *Jurnal Juridic Național* nr.5(21), Chișinău, 2016. p.73-78. ISSN 2345-1130
4. ARDELEAN, G. *Repararea prejudiciului ecologic*. Teza de doctor în drept. Chișinău: Academia de Științe a Moldovei, 2017. 182 p
5. ARDELEAN, G. *Rolul autorităților publice în implementarea politicilor cu privire la evaluarea și repararea prejudiciului ecologic*. *Perpetua misiune a administrației publice de a fi în serviciul societății*: conferința științifico-practică internațională, ediția VI-a, 12 ianuarie 2012, Chișinău: Institutul de Științe Administrative din Republica Moldova, 2014. p.154-1644. ISBN 978-9975-66-389-2
6. ARDELEAN, G., ȚERUȘ, I. *Instrumente economico-financiare de implicare a relației producător-consumator în misiunea comună de protecție a mediului*. În: *Revista Națională de Drept*, nr. 1(243), Chișinău, 2021. 167 p. ISSN 1811-0770
7. BOROI G., STĂNCIULESCU L. *Drept civil. Curs selectiv. Teste grilă*. Bucurști: ALL BECK, 2003. 674 p. ISBN 973-655-302-7
8. BOȘCANEANU, M. *Poluarea apei*. Teza de doctor în drept. Chișinău, 2018. 187 p
9. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: 2015, 1062 p. ISBN 978-9975-53-029-3.
10. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol. I. Chișinău: 2015, 1062 p. ISBN 978-9975-53-029-3
11. CAPCELEA, A. *Dreptul ecologic*. Chișinău: Știința, 2000. 270 p. ISBN 9975-67-159-4
12. CIOBANU, I., NASTAS, I. *Evoluția conceptului de persoană cu funcție de răspundere în legislația penală națională*. În: *Revista națională de drept*, nr. 1/2009. p. 36. ISSN 1811-0770
13. COBZARU, A. *Răspunderea penală în prevenirea criminalității*. [citat: 21.03.2024], Disponibil: <https://www.ugb.ro/Juridica/Issue10ROEN/6>

14. *Codul contravențional al Republicii Moldova*, nr. 218 din 24.10.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 16.01.2009, nr. 3-6.

15. Comunicare a Comisiei privind inițiativa cetățenească europeană „Apa și salubritatea sunt un drept al omului! Apa este un bun public, nu o marfă!”. COM/2014/0177 final [citat: 02.07.2024]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELE>.

16. CREȚU, A. *Cazurile care exclud procedura contravențională în cauzele ce privesc contravențiile de mediu (ecologice)*. În: *Legea și viața*, nr. 5/2016, p. 31-35. ISSN 1810-309X.

17. CREȚU, A. *Procedura contravențională în cazurile de comiterea a contravențiilor ecologice*. Teza de doctor în drept. Chișinău 2017. 182 p.

18. DURAC, Gh. *Dreptul protecției mediului. Regimul juridic al răspunderii în domeniul mediului*. București: Hamangiu, 2023. p. 244. 978-606-27-2190-9.

19. DUȚU, M. *Dreptul mediului și al climei*. Vol. I. *Partea generală*. București: Universul juridic, 2022. 600 p. ISBN 978-606-39-1006-7.

20. HANCIU, O.M. *Răspunderea internațională a statelor pentru daunele de mediu transfrontaliere*. București: C.H. Beck, 2021. 322 p. ISBN 978-606-18-1118-2.

21. JURJ, R., DRĂGHICI, V. *Drept penal al mediului*. București: Universul juridic, 2022. 749 p. ISBN 978-606-39-1032-66.

22. *Legea privind administrația publică locală*, nr. 436 din 28-12-2006. În: *Monitorul Oficial Nr. 32-35 din 09-03-2007*.

23. LUPAN, E. *Tratat de dreptul protecției mediului*. București: C.H. Beck, 2009. 693 p. ISBN 978-973-115-519-7.

24. MARINESCU, D. *Dreptul mediului înconjurător*. București: Casa de editură și presă „Șansa” S.R.L, 1996. 396 p.

25. MIHUȚ, I. *Autoconducere și creativitate*. Cluj-Napoca: Dacia, 1989, p. 230. ISBN 973-590-685-6.

26. PRIEUR, M. *Droit de l'environnement*. Paris: Dalloz, 2011. 1151 p. ISBN 9782247192649.

27. *Proiectul Hotărârii Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la metodologia de calculare a prejudiciului cauzat mediului prin poluare și/sau folosirea ilegală a resurselor naturale* [citat: 12.10.2024]. Disponibil: <https://www.google.com/url?>

28. *Regulamentul (UE) 2019/788 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 aprilie 2019 privind inițiativa cetățenească europeană*. JO L 130, 17.5.2019, p. 55-81.

29. RENUCCI, J.-F. *Application de la Convention Européenne des Droits de l'Homme à une personne morale*. In: *Recueil Dalloz*. 1993, nr. 44, p. 385. ISSN 1298-728X.

30. Rezoluției 28/1977/UE a Comitetului de Miniștri a Consiliului Europei, privind contribuția dreptului penal la protecția mediului. [citat: 16.01.2023]. Disponibil: <https://rm.coe.int/16804efa66>
31. SCALĂ ROTARU, C.M. *Prejudiciul nepatrimonial. Evaluarea și repararea prejudiciului nepatrimonial*. București: Pro Universitaria, 2023. 268 p. ISBN 978-606-26-1676-2.
32. TROFIMOV, I., ARDELEAN, G., CREȚU, A. *Dreptul mediului*. Chișinău: Bons Offices, S.n, 2015. 320 p. ISBN 978-9975-80-955-9.
33. ULIANOVSKI, X. *Încălcarea regulilor de circulație a substanțelor, materialelor și deșeurilor radioactive, bacteriologice sau toxice*. În: *Revista națională de drept*, nr. 2, Chișinău, 2016. 19 p. 13-19. ISSN 1811-0770
34. URS, I.R., ANGHENI, S. *Drept civil, Drepturile reale, Teoria generală a obligațiilor*. București: Oscar Print, 1998. 375 p
35. БОГОЛЮБОВ, С.А. *Экологическое право, Учебник для вузов*. Москва: Норма-Инфра, 1998. 448 с. ISBN 5-89123-259-6.
36. БРИНЧУК, М. М. *Экологическое право. Учебник*. Москва: Юрист, 2004. 670 с. ISBN 5-7975-0612-2.
37. ЕРОФЕЕВ, Б.В. *Экологическое право России, Учебник*. Юрист, 1996. 624 с. ISBN 5-73-57-0190-08.

Lista lucrărilor științifice la tema tezei/ lucrării de sinteză ale dnei Pascal Mihaela

2. Articole în reviste științifice:

2.2 în reviste din străinătate recunoscute:

1. PASCAL M., GUGULAN E. Responsabilitatea extinsă a producătorului – mecanism de gestionare a deșeurilor. Revista română de drept al afacerilor, nr. 3/2024. Indexată în bazele de date: EBSCO, ProQuest, HeinOnline, ERIH PLUS, ISI.

2. PASCAL M. Aspecte teoretico-practice ale controlului de stat în domeniul gestionării deșeurilor în Republica Moldova. Revista română de drept al afacerilor, nr. 2/2025. Indexată în bazele de date: EBSCO, ProQuest, HeinOnline, ERIH PLUS, ISI.

2.3 în reviste din Registrul Național al revistelor de profil:

3. PASCAL M., ROTARI D. Aspectele gestionării deșeurilor medicale generate de pandemia COVID-19. În: Revista Legea și Viața. 2022, nr. 1(S), pp. 74-76. ISSN 2587-4365. ISSN 2587-4373. CZU: 628.47.046:34:614.4. Categoria C.

Disponibil: https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/156245

4. PASCAL M. Accesul la justiția în probleme de mediu în Republica Moldova. În: Revista Administrarea Publică. 2021, nr. 3(111), pp. 129-135. ISSN 1813-8489. DOI:[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.3\(111\).14](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.3(111).14). CZU: 349.6:347.9(478). Categoria B.

Disponibil: https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/139360

5. PASCAL M. Combaterea poluării cu plastic în Republica Moldova. În: Revista Legea și Viața. 2021, nr. 1(S_ed.3), pp. 73-77. ISSN 2587-4365/ ISSN 2587-4373. CZU: 349.6. Categoria C.

Disponibil: https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/156202

3. Articole în culegeri științifice:

3.2. în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova):

6. PASCAL M., GUGULAN E. Aprecieri conceptuale privind dauna de mediu în raporturile de reparare a prejudiciilor cauzate mediului. În: Statul, securitatea și drepturile omului în era digitală, Chișinău, Moldova, 8-9 decembrie 2022. CZU: 343.77:504.03:347.51

Disponibil: https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/183451

7. PASCAL M. Particularitățile aplicării taxei pentru mărfurile care în procesul utilizării cauzează poluarea mediului. În: Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice 8, Chișinău, Moldova, 25

februarie 2022. CZU: 349.6:336.226.44

Disponibil: https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/164538

8. PASCAL M. *Exercitarea controlului și a supravegherii de stat a gestionării deșeurilor*. În: 30 years of economic reforms in the Republic of Moldova: economic progress via innovation and competitiveness. Vol.2, 24-25 septembrie 2021, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Departamentul Editorial-Poligrafic al ASEM, 2022, pp. 301-306. DOI:<https://doi.org/10.53486/9789975155649.45>. CZU: 005.584:658.567(478). JEL: Q5

Disponibil: https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/156405

9. PASCAL M., ZESTREA S. *Implementarea principiului responsabilității extinse a producătorului în Republica Moldova*. În: Reglementări naționale și standarde juridice internaționale în domeniul protecției drepturilor consumatorului . 19 martie 2021, Chișinău. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare” al MAI, 2021, pp. 92-96

Disponibil: https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/156022

10. PASCAL M. *Evaluarea impactului asupra mediului: provocări și oportunități*. În: Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice. Ediția 6, 28 februarie 2020, Chișinău. Chișinău: Universitatea de Stat din Moldova, 2020, pp. 216-218. CZU: 351.577.6:504.064(478)

Disponibil: https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/119981

3.3. în lucrările conferințelor științifice naționale cu participare internațională:

11. PASCAL M. *Probleme actuale privind gestionarea deșeurilor în Republica Moldova*. În: Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice. Ediția I-a, 9 decembrie 2021, Chișinău. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare” al MAI, 2021, pp. 270-276. CZU: [349.6+005:628.4](478)

Disponibil: https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/153556

ADNOTARE

PASCAL Mihaela. Răspunderea juridică pentru încălcarea legislației privind gestionarea deșeurilor. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2025.

Structura tezei: Introducere, 4 capitole, Concluzii generale și recomandări, Bibliografia din 255 titluri, 153 pagini text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 11 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: deșeu, poluare, protecția mediului, gestionarea deșeurilor, răspundere juridică, responsabilitate extinsă, politici de mediu, control ecologic, reciclare, produse cu impact.

Scopul și obiectivele lucrării sunt determinate de necesitatea revizuirii cadrului normativ în materia răspunderii pentru încălcarea regulilor de gestionare a deșeurilor, în vederea identificării de noi soluții pentru eficientizarea procesului de monitorizare a circuitului, precum și a celui de urmărire a persoanelor ce se fac responsabile de încălcarea legislației în domeniu.

Pentru atingerea scopului prestabilit, au fost trasate următoarele **obiective ale cercetării**: analiza doctrinei naționale și internaționale privind regimul de gestionare a deșeurilor, în special în ceea ce privește răspunderea juridică aferentă; analiza conceptelor ce au stat la baza reglementării regimului răspunderii pentru încălcarea legislației din domeniul gestionării deșeurilor; identificarea disfuncționalităților legislative în raport cu formele de răspundere existente; evidențierea specificului politicii penale în materia incriminării faptelor săvârșite în legătură cu gestionarea deșeurilor periculoase; determinarea naturii juridice a răspunderii contravenționale pentru fapte contra mediului săvârșite prin încălcarea regimului de gestionare a deșeurilor; sistematizarea normelor răspunderii contravenționale prin concentrarea lor în conținutul unui număr restrâns de articole; evaluarea gradului de corespundere a principiilor răspunderii civile cu cele ale legislației de mediu în procesul asigurării reparării prejudiciului cauzat prin încălcarea legislației în domeniul deșeurilor; reconceptualizarea mecanismului de realizare a controlului respectării standardelor de protecție a mediului în procesul gestionării deșeurilor; identificarea unor noi categorii de sancțiuni aplicabile autorităților responsabile de gestionarea deșeurilor.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării se concretizează prin șirul conceptelor noi atribuite formelor de răspundere aplicabilă pentru încălcarea legislației privind gestionarea deșeurilor, iar în plan legislativ, constă în recomandarea unor noi conținuturi pentru următoarele norme ce reglementează regimul gestionării deșeurilor: art. 2 pct. 9), art. 2, pct. 12; art. 3¹ alin. (1), art. 10 alin. 2 lit. d), art. 11 alin. (1) din Legea nr. 109/2016; art. 1 alin. (4) lit. d) din Legea nr. 131/2012; art. 2 lit. a) din Legea nr. 1515/1993; art. 29 alin. (1) lit. i) din Legea 436/2006. Concepte inovatoare sunt atribuite și unui șir larg de norme ce prevăd răspunderea pentru încălcarea legislației privind gestionarea deșeurilor, în ordinea ce urmează: art. 223 CP; art. 113 alin. 2, art. 115 alin. 4, art. 154 alin. (4), alin. (8) lit. i), alin. (18) lit. c); art. 405 C.contr.

Semnificația teoretică a lucrării constă în clarificarea naturii juridice a răspunderii pentru încălcarea normelor de gestionare a deșeurilor, fundamentarea științifică a aplicabilității după reguli specifice a răspunderii patrimoniale pentru prejudiciile aduse mediului.

Valoarea aplicativă a tezei se face observată prin soluțiile distincte în abordarea problematicii cu privire la aplicarea răspunderii civile, contravenționale și penale pentru fapte ce încalcă ordinea de gestionare a deșeurilor dar și soluționarea conflictelor de competențe în exercitarea controlului privind respectarea legislației cu privire la deșeuri.

Implementarea rezultatelor științifice. Ideile, argumentele, și recomandările propuse în conținutul lucrării vor fi utilizate în procesul instruirii subiecților ce au implicație în activitatea din domeniul gestionării deșeurilor, precum și în cadrul cercetărilor științifice necesare fundamentării reglementărilor în materia răspunderii pentru încălcarea legislației privind gestionarea deșeurilor.

ANNOTATION

PASCAL Mihaela. Legal liability for violations of waste management legislation. doctoral thesis in law. Chişinău, 2025.

Structure of the thesis: Introduction, 4 chapters, General Conclusions and Recommendations, Bibliography with 255 sources, 153 pages of main text. The obtained results are published in 110 scientific papers.

Keywords: waste, pollution, environmental protection, waste management, legal liability, extended responsibility, environmental policies, ecological control, recycling, impact products.

The purpose and objectives of the works are determined by the need to revise the regulatory framework regarding liability for breaches of waste management regulations, in order to identify new solutions for streamlining the monitoring process of the waste circuit, as well as for tracking the individuals responsible for violations of the legislation in this field.

In order to achieve the established aim, the following **research objectives** were outlined: analysis of national and international doctrine regarding the waste management regime, particularly with respect to legal liability; examination of the concepts underlying the regulation of liability for violations of waste management legislation; identification of legislative shortcomings in relation to existing forms of liability; highlighting the specific aspects of criminal policy in relation to the incrimination of offenses associated with hazardous waste management; determination of the legal nature of administrative liability for environmental offenses committed through breaches of waste management regulations; systematization of administrative liability provisions by consolidating them into a limited number of articles; assessment of the degree of alignment between civil liability principles and environmental law in ensuring compensation for damages caused by violations of waste-related legislation; reconceptualization of the control mechanisms for enforcing environmental protection standards in waste management; and identification of new categories of sanctions applicable to authorities responsible for waste management.

The scientific novelty and originality of the work are manifested, by the series of new concepts attributed to the forms of liability applicable for breaches of waste management legislation, and, on the legislative level, by recommending new contents for the following norms regulating the waste management regime: art. 2 pt. 9, art. 2 pt. 12; art. 31 para. (1), art. 10 para. 2 letter d, art. 11 para. (1) of Law no. 109/2016; art. 1 para. (4) letter d of Law no. 131/2012; art. 2 letter a of Law no. 1515/1993; art. 29 para. (1) letter i of Law no. 436/2006. Innovative concepts are also attributed to a wide range of norms stipulating liability for breaches of the legislation regarding waste management, in the following order: art. 223 of the Criminal Code; art. 113 para. 2, art. 115 para. 4, art. 154 paras. (41), (8) letter i, (18) letter c; art. 405 of the Code of Contraventions.

The theoretical significance of the work consists in clarifying the legal nature of liability for breaches of waste management norms; the scientific foundation for the specific rules applicable to patrimonial liability for the damages caused to the environment.

The practical value of the thesis is reflected in the distinct solutions it proposes regarding the application of civil, administrative, and criminal liability for acts that violate waste management rules, as well as in resolving competence-related conflicts in enforcing waste legislation.

Implementation of scientific results: The ideas, arguments, and recommendations proposed in the thesis will be used in the training of stakeholders involved in waste management activities, as well as in the scientific research necessary to underpin the regulations regarding liability for breaches of waste management legislation.

АННОТАЦИЯ

ПАСКАЛ Михаела. Юридическая ответственность за нарушение законодательства в сфере управления отходами. Диссертация на соискание ученой степени доктора права. Кишинёв, 2025.

Структура диссертации: Введение, 4 главы, Общие выводы и рекомендации, Библиография из 255 наименований, 153 страниц основного текста. Полученные результаты опубликованы в 11 научных работах.

Ключевые слова: отходы, загрязнение, охрана окружающей среды, управление отходами, юридическая ответственность, расширенная ответственность, экологическая политика, экологический контроль, переработка, продукты с воздействием.

Цель и задачи работы определяются необходимостью пересмотра нормативной базы в области ответственности за нарушение правил управления отходами с целью выявления новых решений для повышения эффективности процесса мониторинга оборота отходов, а также процесса привлечения к ответственности лиц, нарушающих законодательство в данной сфере.

Для достижения поставленной цели были определены следующие **задачи исследования:** анализ национальной и международной доктрины управления отходами, в частности юридической ответственности за нарушение законодательства; исследование концептуальных основ правового регулирования; выявление законодательных пробелов в существующих формах ответственности; уточнение особенностей уголовной политики в сфере обращения с опасными отходами; определение правовой природы административной ответственности за экологические правонарушения, связанные с отходами; систематизация норм о правонарушениях в сфере отходов путём их концентрации в ограниченном числе статей; оценка соответствия принципов гражданской ответственности нормам экологического права при возмещении ущерба; пересмотр механизма контроля соблюдения экологических стандартов в процессе обращения с отходами; определение новых видов санкций в отношении органов, ответственных за управление отходами.

Научная новизна и оригинальность работы проявляются в ряде новых концепций, касающихся форм ответственности за нарушение законодательства в сфере управления отходами, а с законодательной точки зрения – в предложениях новых формулировок следующих норм, регулирующих режим управления отходами: ст. 2 п. 9), ст. 2 п. 12; ст. 31 ч. (1), ст. 10 ч. 2 бук. d), ст. 11 ч. (1) Закона № 109/2016; ст. 1 ч. (4) бук. d) Закона № 131/2012; ст. 2 бук. а) Закона № 1515/1993; ст. 29 ч. (1) лит. i) Закона № 436/2006. Инновационные концепции также предложены в отношении ряда норм, устанавливающих ответственность за нарушение законодательства в области управления отходами, а именно: ст. 223 УК; ст. 113 ч. 2, ст. 115 ч. 4, ст. 154 ч. (41), ч. (8) бук. i), ч. (18) лит. c); ст. 405 КоАП.

Теоретическая значимость работы состоит в уточнении юридической природы ответственности за нарушение норм управления отходами и научном обосновании применения имущественной ответственности за ущерб, причинённый окружающей среде, по специальным правилам.

Практическая ценность диссертации проявляется в предложении отдельных решений по применению гражданской, административной и уголовной ответственности за нарушения порядка обращения с отходами, а также по разрешению конфликтов полномочий при осуществлении контроля за соблюдением законодательства в этой сфере.

Внедрение научных результатов. Идеи, аргументы и рекомендации, изложенные в работе, будут использованы в обучении специалистов, задействованных в сфере управления отходами, а также в научных исследованиях, направленных на обоснование нормативного регулирования ответственности за нарушение законодательства в данной области.

PASCAL Mihaela

**RĂSPUNDEREA JURIDICĂ PENTRU ÎNCĂLCAREA LEGISLAȚIEI
PRIVIND GESTIONAREA DEȘEURILOR**

Specialitatea: 552.04 - Drept funciar și al mediului

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 16.04.2025
Hârtie offset. Tipar offset.
Coli de tipar: 2.47.

Formatul 60×90/16
Tirajul 50 ex.
Comanda nr. ____.

Tiparul executat la „Clic Media Grup” SRL
str. M. Kogălniceanu, 58, Chișinău, MD 2012,
Republica Moldova